

Laudatio

în onoarea
Academicianului Prof. Univ. Dr. Dr.h.c. Basarab Nicolescu,
cu ocazia acordării titlului de
DOCTOR HONORIS CAUSA LITTERARUM HUMANIORUM

Domnule Academician Basarab Nicolescu,
Domnule Rector,
Domnule Președinte al Senatului,
Distinși invitați,
Doamnelor și Domnilor Prorectori și Decani,
Doamnelor și Domnilor membri ai Senatului,
Doamnelor, Domnișoarelor și Domnilor

Decizia Senatului Universității de Vest din Timișoara de a acorda titlul de ***Doctor Honoris Causa Litterarum Humaniorum***, cea mai înaltă distincție pe care o poate acorda o instituție academică, domnului Academician Profesor Universitar Dr. Basarab Nicolescu, este onorantă pentru Universitatea noastră și plasează comunitatea noastră academică într-o companie aleasă.

Domnul Academician Prof. Univ. Dr. Basarab Nicolescu este o personalitate care se bucură de o notorietate consolidată în spațiul academic românesc și internațional, prin contribuții științifice, filosofice și literare: un savant, un umanist, un contemplativ, în una și aceeași persoană, ceea ce dă personalității domniei sale acea aură specială și rară de maestru cuceritor și polimorf.

Fizician prin formarea inițială, cercetător, însă, în mai multe domenii științifice, Basarab Nicolescu s-a impus pe plan mondial prin contribuții în domeniul *fizicii interacțiunilor*, apoi ca autor și promotor al ideii de *transdisciplinaritate*, contribuție fundamentală în filosofia științei și epistemologie, dar și ca autor al unor studii de istoria științei și filosofiei, nu în ultimul rând prin critică literară.

S-a născut la Ploiești, în data de 25 martie 1942. Este absolvent al Liceului „I. L. Caragiale” din Ploiești (1956–1960) și al Facultății de Fizică din București. Se distinge ca elev eminent, obținând *Medalia de aur* la prima olimpiadă internațională de matematică din Brașov, în 1959. În 1965 și-a susținut lucrarea de diplomă cu titlul *Câmpurile Yang-Mills și autointeracțiunea câmpurilor vectoriale*, la Universitatea din București, unde este asistent între anii 1965 și 1968.

În acel 1968 va publica o memorabilă lucrare despre opera poetului matematician Dan Barbilian: *Ion Barbu – Cosmologia “Jocului secund”*, la Editura pentru Literatură,

București, plecând apoi în Franța la studii, ca bursier al guvernului francez. Nu s-a mai întors în țară. S-a stabilit în Franța, ca bursier la Universitatea „Pierre et Marie Curie” din Paris, devenind foarte repede și bursier „Joliot Curie” al Comisariatului pentru Energie Atomică.

S-a manifestat în comunitatea academică franceză și apoi americană, ajungând un distins om de cultură, premiat de numeroase societăți și asociații științifice în mai multe țări. În 1970 devine cercetător al *Centrului Național de Cercetări Științifice* din Paris, susținându-și apoi doctoratul de stat în științe fizice cu titlul *Contribution à l'étude théorique de la diffusion pion-nucléon* la Universitatea „Pierre et Marie Curie” din Paris. Va lucra la *Divizia de Fizică Teoretică a Institutului de Fizică Nucleară din Orsay* și la *Laboratorul de Fizică Nucleară și Energii Înalte* al Universității „Pierre et Marie Curie” din Paris. În 1976 a obținut cetățenia franceză. Actualmente are dubla cetățenie franceză și română.

Ca fizician, este fondatorul, în 1973, alături de fizicianul polonez Leszek Lukaszuk, a unui nou domeniu referitor la interacțiunile puternice, cunoscut sub denumirea de *Odderon*, considerat inițial drept „eretic” dar recunoscut ulterior ca un concept fundamental și redescoperit și de alți fizicieni în discipline diferite, cum ar fi cromodinamica cuantică. Conceptul descrie o disimetrie între materie și antimaterie la energii foarte înalte iar descoperirea lui deschide un nou domeniu în fizica interacțiilor tari. Va ajunge foarte repede un fizician recunoscut, conceptul său făcând, peste două decenii, obiectul a două conferințe internaționale: *International Workshop "Pomeron and Odderon in Theory and Experiment"*, Heidelberg, 1998, și *RIKEN BNL Research Center International Workshop "Odderon Searches at RHIC"*, Brookhaven National Laboratory, Upton, New York, SUA, 2005.

În anul 1986 primește *Medalia de argint* a Academiei Franceze pentru cartea *Nous, la particule et le monde*, Éditions Le Mail, Paris, 1985, tradusă în limba română sub titlul „*Noi, particula și lumea*”, la Editura Polirom din Iași, în 2002.

Ca filosof, a scris despre semnificația universului, multi, inter și transdisciplinaritate în cercetare, raportul dintre știință și religie, etică și fundamentele libertății, despre cosmologia lui Jakob Boehme. Cu siguranță, contribuțiile sale semnificative sunt cele legate de transdisciplinaritate, întemeiată pe o investigare structurală a relației subiect-obiect în cunoaștere. Aducând în sfera filosofiei unele descoperiri ale fizicii, Basarab Nicolescu spunea, într-un interviu din anul 2013: „Revoluția cuantică și fondatorii ei, Werner Heisenberg, Wolfgang Pauli, Niels Bohr, au adus această idee extraordinară că există un terț, între Subiect și Obiect, care nu se poate reduce nici la Obiect, nici la Subiect. Eu am formalizat acest lucru în cărțile mele: există un terț mediator care este sursa realității și a realului, care nu este Dumnezeu, dar este o putere a lui Dumnezeu, ... împărtășit de toate culturile lumii, care își afirmă unicitatea lor. Această dorință de unicitate absolută este legată de Terțul Ascuns !” Un astfel de terț mediator și ascuns, în sensul în care, deși este cauza constitutivă a realității așa cum o putem noi experimenta și înțelege, este mereu exclus din conceptul nostru de lume, a fost

comparat de Aristotel cu lumina, fără de care nu ar fi posibilă percepția vizuală, dar care este cauză a imaginilor vizuale; în plan mental, există, de asemenea, conform gândirii aristotelice, o manifestare, un „intelect (...) care le produce pe toate, așa ca o stare, de pildă lumina (...). Și acest intelect este separat și neafectat și neamestecat, fiind prin esență act”. Intelectul activ, ca putere a lui Dumnezeu, devenea la Plotin ipostază divină iar la Bonaventura grație sau iluminare activă și contributivă, ajungând, apoi, prin *puterea luminii* a lui Jacob Boehme, să semnifice, la Basarab Nicolescu, *terțul inclus*.

Eseul său asupra filosofiei lui Jacob Boehme, *La science, le sens et l'évolution – Essai sur Jakob Böhme*, Editions du Felin, Paris, 1988, prefațată de Antoine Faivre, va obține premiul *Benjamin Franklin “Best History Book”*, în Statele Unite ale Americii (1992). În România, cartea va fi tradusă peste cinci ani, în 1993, sub titlul: „*Știința, sensul și evoluția – Eseu asupra lui Jacob Böhme*”, cunoscând până în acest moment trei ediții.

Transdisciplinaritatea, fondată, ca metodologie, de Basarab Nicolescu, este un răspuns la dorința eternă a omului de *unitate a cunoașterii*, iar opera lui Basarab Nicolescu, în dubla ei dimensiune, științifică și filosofică, constituie un amplu răspuns la imperativul formulat în 1948 de către Wolfgang Pauli privind *o nouă idee de realitate*. Într-adevăr, de la prima carte, publicată în România, *Ion Barbu – Cosmologia « Jocului secund »* (EPL, 1968), la cea mai recentă, publicată în S.U.A., *From Modernity to Cosmodernity: Science, Culture, and Spirituality* (SUNY Press, 2014), Basarab Nicolescu probează o consecvență rarisimă, marcată de rigoarea fizicianului cuantic și de deschiderea gânditorului transgresiv. *Odderon*-ul din fizica interacțiilor tari și *teorema poetică* nu sunt decât două însemne ale *unității deschise* care „înglobează și Univers și ființă umană”.

Sensul transdisciplinarității este întemeiat ontologic, impus de coexistența multiplelor niveluri ale realității, invariante sub acțiunea legilor generale și aflate în ruptură unele față de legile fizice ale celorlalte. Această aparentă indiferență ontologică reciprocă a nivelurilor realității este manifestă ca obiect și ca subiect, în dualitate, intervenind termenul al treilea, acel terț inclus, teză și antiteză simultan. Transdisciplinaritatea, cu logica terțului inclus, depășește vederea binară și deschide spre un dialog inclusiv care face posibilă, în plan social, raționalizarea unei soluții a păcii eterne.

În acest fel, metoda transdisciplinară a lui Basarab Nicolescu aduce în teoria cunoașterii un progres comparabil cu revoluția copernicană: o schimbare radicală de perspectivă, un plan de cercetare pe termen lung. Transdisciplinaritatea nu este, în acest sens, o știință, ci metodologie științifică, o schimbare de paradigmă în sensul revoluției definite de epistemologul american Thomas Kuhn.

Consecvent cu această idee, Basarab Nicolescu înființează în 1987, la Paris, *Centrul Internațional de Cercetări și Studii Transdisciplinare* (CIRET), având în acest moment aproape 200 de cercetători în 26 de țări. Peste câțiva ani, în 1991, va fonda, alături de René Berger, *Grupul de Reflecție asupra Transdisciplinarității de pe lângă UNESCO* (GRT – UNESCO), format din personalități ale lumii științifice și culturale,

care organizează congrese, simpozioane și colocvii mondiale. La primul *Congres Mondial al Transdisciplinarității*, organizat în 1994 în Portugalia sub înaltul patronaj al președintelui portughez Mario Soares, al UNESCO, al Secretarului General al Consiliului Europei și al CIRET, au participat 76 de personalități din toată lumea, România fiind reprezentată de academicianul Solomon Marcus. Aici s-a adoptat cuoscuta *Cartă a Transdisciplinarității*, proiectată de Basarab Nicolescu, Lima de Freitas și Edgar Morin.

În anul 2006 Basarab Nicolescu înființează primul program de studii doctorale în transdisciplinaritate la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, iar în 2008, *Centrul de studii doctorale transdisciplinare* de la Universitatea din Stellenbosch, din Africa de Sud.

În luna aprilie a anului 2016, domnul Basarab Nicolescu a fost invitat de onoare al Workshopului „Filosofia și istoria în universitatea contemporană: provocări, confruntări, soluții”, în cadrul conferinței *Diaspora în Cercetarea Științifică și Invățământul Superior din România*, organizat de Ministerul Educației Naționale, UEFISCDI și Universitatea de Vest. În conferința sa inaugurală, domnul Basarab Nicolescu formula ipoteza că: „filosofia, în interacțiunea sa transdisciplinară cu celelalte științe, exacte și umane, este mijlocul privilegiat de rezistență în fața noii barbarii”, barbarie înțeleasă ca Panterorism, Transumanism și Anthropocen. „Voi numi *filosofie transdisciplinară*”, spunea Basarab Nicolescu atunci, „filosofia care integrează metodologia transdisciplinară”. Editura Universității de Vest va publica volumul cu contribuțiile acestei conferințe. Azi, după încheierea ceremoniei, vom avea privilegiul să lansăm una din cele mai interesante cărți ale domniei sale: *Rădăcinile libertății*, ediția a doua, revăzută și prefațată de domnul Pompiliu Crăciunescu.

Cea mai proeminentă personalitate actuală a exilului românesc postbelic, Basarab Nicolescu – om de știință și gânditor din familia spirituală a unor Stéphane Lupasco, Edgar Morin sau Bernard d’Espagnat – se impune ca promotor de prestigiu mondial al unei *noi viziuni despre lume*, o viziune care surmontează clivajul dintre *știință* și *conștiință*, i. e. dintre Subiect și Obiect. Funciar plenitudinară, această perspectivă se întemeiază pe postulatele transdisciplinarității (niveluri de realitate, logica terțului inclus, complexitate) și conduce la cunoașterea *in vivo* a realității (vs. cunoaștere *in vitro*).

Creator de școală, fondator și președinte al *Centrului Internațional de Cercetări și Studii Transdisciplinare* (Paris), director de importante colecții editoriale din Franța și România, savantul român, care a făcut parte din tribunalul ce l-a reabilitat în 1992 pe Galileo Galilei, se bucură de recunoaștere internațională de anvergură, vizibilă și în bogatul palmares de distincții.

A primit diploma Academiei Româno-Americane (1987), Benjamin Franklin Award for Best History Book, USA (1992), Premiul Uniunii Scriitorilor (1993), Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Mare Ofițer.

A coordonat și coordonează consistente colecții de carte transdisciplinară în România și în străinătate: Seria *Transdisciplinarité* de la Editura Rocher, Monaco; Seria *Les Roumains de Paris* la Editura Oxus, Paris; Seria *Știință, Spiritualitate, Societate*, la

Editura Curtea Veche, București; Seria *Știință și Religie*, Editura Curtea Veche, București. Este director al revistelor *Transdisciplinarity in Science and Religion* și *Transdisciplinary Studies – Science, Spirituality, Society*, redactor-șef al revistei *Transdisciplinary Journal of Engineering & Science*.

A publicat și coordonat peste 30 de cărți cu caracter științific și filosofic, a publicat peste 400 de studii și articole în reviste de specialitate din țară și străinătate. A fost *senior visiting scientist* la Lawrence Berkeley Laboratory (1976–1977) și la Universitatea din Londra (1979), profesor invitat la *School of Political Studies*, RANDA, Barcelona, (1996-2002) și la Universitatea din Girona, Spania (2000–2001).

Este fizician emerit al *Centrului Național de Cercetare Științifică (CNRS)* din Franța, profesor la Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca și *Professor Extraordinary* al *School of Public Leadership*, Stellenbosch University, Africa de Sud.

Este membru fondator al *International Society for Science and Religion* și membru al colegiului director și al consiliului științific al *Fundației Naționale pentru Știință și Artă (FNŞA)* al Academiei Române. De asemenea, este președinte de onoare al *Centrului de Cercetări și Studii Inter- și Transdisciplinare (CCSIT)*, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca și Președinte de onoare al *Institutului de Studii Pluri-, Inter- și Transdisciplinare (IPITS)* din Sibiu.

Basarab Nicolescu este *Doctor Honoris Causa* al Universității Veracruz din Mexic, al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, al Universității Tehnice din Cluj-Napoca, al Universității „George Bacovia” din Bacău, al Universității "Vasile Goldiș" din Arad, al Universității Petrol-Gaze din Ploiești și al Universității din Craiova. Este cetățean de onoare al municipiilor Cluj-Napoca, Iași și Ploiești.

Prestația științifică de înaltă calitate a domnului Basarab Nicolescu a fost mereu susținută de o prezență reamarcabilă în spațiul public, marcată de o înaltă responsabilitate civică și morală, ceea ce îi conferă un profil intelectual aparte, un reper pentru generațiile tinere. Contribuțiile științifice, activitatea intensă de susținere a științei românești în lume, implicarea în viața culturală, sunt argumente puternice pentru a susține candidatura domnului Basarab Nicolescu sale la titlul de *Doctor Honoris Causa Litterarum Humaniorum* al Universității de Vest.

Stimate Domnule Academician Prof. Univ. Dr. Basarab Nicolescu, Suntem deosebit de onorați pentru că ați acceptat această propunere din partea a două facultăți ale Universității de Vest: Facultatea de Științe Politice, Filosofie și Științe ale Comunicării, respectiv, Facultatea de Fizică. Începând de astăzi, veți face parte din comunitatea noastră academică. Este un privilegiu să vă avem alături de noi. Vă mulțumim!

Conf. Univ. Dr. Claudiu Mesaroș
Prodecan al Facultății de Științe Politice, Filosofie și Științe ale Comunicării